

SALGS- OG SKJENKEPOLITISK HANDLINGSPLAN

2015- 2018

Vedtatt i kommunestyresak 98/2015.

Vedtatt 18.11.2015 i kommunestyresak 98/15.

INNHold

1. Handlingsplaner mot rus i Sunndal kommune	
1.1 Innledning	s. 3
1.2 Kommunens arbeid med planen	s. 3
2. Rusmiddelsituasjonen	
2.1 Rusmiddelsituasjonen i Norge	s. 4
2.1.1 Generelt	s. 4
2.2 Rusmiddelsituasjonen i Sunndal	
2.2.1 Status og praksis i Sunndal	
2.2.2 Erfaringer fra NAV/psykisk helse	s. 5
2.2.3 Erfaringer fra lensmannen	s. 5
3. Rusmiddelpolitiske mål og strategier	
3.1 Nasjonale mål og strategier	s.6
3.2 Visjon og hovedmål for Sunndal kommune	s.6
3.3: Tiltak for å redusere tilgjengeligheten av alkohol	s.7
4. Tiltak	
4.1 Allmennforebyggende tiltak i kommunen	s. 7
4.2 Konkrete tiltak for å regulere tilgjengeligheten	s. 8
4.3 Sunndal som spilleautomatfrie kommune	s.9
5. FORSLAG TIL TILTAK I SUNNDAL KOMMUNE	s.9
6. Vedlegg 1	

1. HVORFOR EN RUSMIDDELPOLITISK HANDLINGSPLAN

1.1 Innledning

Rusmiddelproblemene er sammensatte. Dette tilsier at planene bør være både tverrfaglige og tverretatlige. Den bør omfatte alle sider av kommunenes rusmiddelarbeid. Dette innebærer alle forebyggende tiltak som for eksempel bevillingspolitikk, informasjonstiltak og holdningsskapende arbeid, så vel som oppfølging og rehabilitering av rusmiddelmissbrukere.

Etter alkoholloven § 1.7d er kommunen pålagt å utarbeide en rusmiddelpolitisk handlingsplan. Kommunene er i følge lovverket pålagt å løse en rekke oppgaver på rusmiddelfeltet.

Loven gir sosialtjenesten et koordinerende ansvar, og ansvar for å samarbeide med andre kommunale instanser og spesialisthelsetjenesten.

Lov om folkehelsearbeid trådte i kraft 1. januar 2012. Folkehelsearbeide blir definert som *”samfunnets samlede innsats for å styrke faktorer som fremmer helsen, redusere faktorer som medfører helserisiko og beskytte mot ytre helsetrusler”*. Videre skal folkehelsearbeidet bidra til en jevnere sosial fordeling av faktorer som påvirker helsen.

Alle kommunens sektorer skal fremme folkehelse, ikke bare helsesektoren. Kommunens forvaltning av alkoholloven er et viktig område i denne sammenhengen. Formålet med alkoholloven er å begrense de samfunnsmessige og individuelle skadene som alkohol medfører.

Arbeidsgruppen ser at Sunndal kommune er best tjent med to planer, den ene planen skal være en ren handlingsplan som regulerer salg og skjenking av legale rusmidler da dette er områder i rusarbeidet som er regulert av lover, regler og forskrifter.

Plan nr 2 skal være en ren ruspolitisk handlingsplan som inneholder Sunndal kommunes politiske intensjoner og tiltak i forhold til rusarbeidet innenfor alle kommunale tjenester, men kanskje primært i skjæringspunktet mellom NAV og PLO.

Arbeidsgruppen oppfatter det slik at denne tilnærmingen har politisk tilslutning i Sunndal, og derfor vil det komme to planer fra arbeidsgruppen.

1.2 Kommunens arbeid med planen

Oppvekst og omsorgsutvalget vedtok 07.03.12 å opprette egen arbeidsgruppe for rullering og oppdatering av ruspolitisk handlingsplan av 2008- 2012 for Sunndal kommune.

Arbeidsgruppen som har arbeidet med ny rusplan i Sunndal kommune, bestod av:

- politiker og leder i gruppen Stig Nergård
- representant fra pleie og omsorgstjenesten v/ psykisk helsearbeid for voksne v/ Mariann Meisal
- representant fra helse og barneverntjenesten v/ Marianne Romfo
- representant fra Landsforbundet mot stoffmisbruk v/ Torill Sundmørsvik
- representant fra NAV Sunndal v/ Siw Teksum- sekretær
- lensmann Hallvard Vermøy
- folkehelsekoordinator Peggy Ranheim

2. RUSMIDDELSITUASJONEN

2.1 Rusmiddelsituasjonen i Norge

2.1.1 Generelt

Alkoholforbruket i Norge øker, og er i dag ca 40 % høyere enn forbruket tidlig på 1990-tallet. (Kilde: Sirus, 2013)

Helse- og levekårsundersøkelser tyder på at det har vært en økning i både andelen som drikker alkohol og drikkefrekvens siden midten på 1990 – tallet. Det er blitt vanligere å drikke på hverdager i tillegg til helg, og slik bruk er kommet i tillegg til det tidligere drikkemønsteret. Selv om det i Norge er lavere konsum enn ellers i Europa, innebærer drikkemønsteret skader og problemer for både den som drikker og for personer rundt en.

Det registrerte forbruket i 2012 var 6,21 liter ren alkohol per voksen innbygger (dvs 15 år og eldre). I tillegg kommer det uregistrerte forbruket (fra turistimport, hjemmeproduksjon mv), som er anslått til ca 1,6 liter ren alkohol pr innbygger. Totalt er forbruket anslått til 7,8 liter i 2012. (Kilde: Folkehelseinstituttet) Uregistrert forbruk fra blant annet grensehandel og avgiftsfri handel på flyplasser kommer i tillegg, og har i perioden sannsynligvis økt mer enn det registrerte forbruket (Kilde: Sirus, 2013)

Menn drikker fremdeles mer enn kvinner, med unntak av vin, men det er flere kvinner som drikker alkohol i dag enn for få år siden. Fra 1997 økte andelen eldre over 70 år med et problematisk alkoholforbruk fra under 0,5 % til 4,5 % (Kilde: Støwer, 2012) Økningen er størst i aldergruppen 66 -79 år. Det drikkes oftere enn før, og økningen er omtrent like stor for kvinner og menn. Det viser seg at det er spesielt konsumet av vin som har økt markant, og det antas at man vil merke en økning i alkoholrelaterte problemer i denne aldersgruppen.

Alkoholholdsdødsfall 2012: 178 stk, hvorav 154 menn og 24 kvinner. Innleggelse totalt i somatisk sykehus pga alkohol: 6064 stk. (Kilde: Sirus, 2013)

2.2 Rusmiddelsituasjonen i Sunndal

2.2.1 Status og praksis i Sunndal

I Sunndal kommune er det i p.t gitt skjenkebevilling til 21 salgssteder. I tillegg er det 2 ambulerende bevillinger i kommunen.

Kommunen har 7 utsalgssteder for alkoholholdig drikke i gruppe 1, samt 1 vinmonopol.

Skjenketiden for skjenkestedene i kommunen er fra kl 06.00 til kl. 02.00 for øl, vin og brennevin. Lukningstidspunkt for skjenkestedene er kl. 02.30.

Salgstidene ved salgsstedene for alkoholholdig drikke i gruppe 1 er 08.00- 20.00 på hverdag, og 08.00- 18.00 lørdager.

Det er ansatt en salgs- skjenkekontrollør i 100 % stilling som skal betjene 6 kommuner. Det skal hvert år gjennomføres besøk minimum 1 gang ved hvert salgs- og skjenkested. Fra

1.januar 2016 er kravet endret slik at det skal være to skjenkekontrollører når skjenkesteder skal kontrolleres.

Skjenkekontrolløren hadde i 2014 33 kontroller i butikkene (ølsalg), bare mindre forhold ble anmerket. Det var 36 kontrollbesøk hos innehavere av skjenkebevillinger.

Salgstall fra vinmonopolet:

Det foreligger ingen omsetningstall fra Vinmonopolet som det er relevant å ta med da tilgjengelige tall er av eldre dato.

Det er likevel all grunn til å anta at trenden med nedgang i omsetning av brennevin og økning i omsetningen av svakvin har fortsatt.

Alkoholomsetning i følge innrapportering fra skjenkesteder:

Kommunalt løyve kan gis til salg av alkoholholdig drikke med inntil 4,7 volumprosent alkohol (gruppe 1). Kommunalt løyve til skjenking kan gis til skjenking av alkohol gruppe 1, samt til drikke med inntil 22 volumprosent alkohol (gruppe 2), og til drikke med 22 alkoholprosent alkohol eller mer (gruppe 3).

Statistikkopplysninger om antall liter solgt og skjenket alkohol i kommunen 2014 følger som vedlegg 1 til denne planen.:

2.2.2 Erfaringer fra NAV og psykisk helsearbeid i Sunndal kommune

NAV og psykisk helse har et godt samarbeid i alle typer saker som berører rusområdet, og har en ambisjon og en målsetting om å videreutvikle dette.

Felles tiltak som foreslås og som er rettet konkret inn mot salgs- og skjenkesaker er at begge disse tjenester sammen vurderer og gir uttalelse i saker om gjelder søknader om skjenking, noe som ligger til NAV alene og lensmannen i dag

2.2.3 Erfaringer fra lensmannen

Største utfordringer for politiet innenfor rus er alkohol, spesielt er bruken blant ungdom bekymringsfull. I dag er det for det meste lovlige rusmidler som øl, vin og brennevin som brukes. Bruken av ulovlig tilvirket sprit, hjemmebrent eller smuglersprit, er i dag langt sjeldnere enn for 20 år siden. Den generelle sterke økonomiske situasjonen er en viktig årsak til dette.

Utviklingen:

Samarbeid med utelivsbransjen er et viktig element. Et nytt trepartssamarbeid mellom kommunen, utelivsbransjen og politiet, "Ansvarlig vertskap", er et godt forebyggende tiltak når det gjelder å fremme lovlig skjenking og bekjempe rusproblemer.

Prioriteringer:

Politiet prioriterer forebyggende arbeid i forhold til rusmisbruk. Et godt tverretatlig samarbeid i kommunen er et viktig element i dette arbeidet. Det har vært en positiv utvikling i dette arbeidet i de senere år. Rask hjelp til rusmisbrukere er helt avgjørende for den det gjelder. Det er også viktig i forhold til de samfunnsmessige konsekvenser.

Politiet forsøker å delta i det forebyggende arbeidet som foregår i skolen. Vi er positive til at kommunen skal bli MOT kommune, og vil delta med ressurser inn i dette arbeidet. Vi er også deltakere i integrasjonsarbeidet i forhold til innvandrere og asylsøkere.

Politiet prioriterer det tverretatlige samarbeidet. Vi er også svært positiv til den lokale LMS avdelingen, som er en pådriver i det forebyggende arbeidet. De gjør et viktig arbeid opp mot familiemedlemmer til rusmisbrukere som trenger råd og støtte.

3: RUSMIDDELPOLITISKE MÅL OG STRATEGIER

3.1 Nasjonale mål og strategier

De gjeldende bestemmelser for salgs- og skjenkepolitikken i Norge har sitt utgangspunkt i Lov om omsetning av alkoholholdig drikk (alkoholloven), der lovens formål er: «Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov, har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som et ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.»

3.2 Visjon og hovedmål for Sunndal kommune

Visjon:

Bruk av rusmiddel skal ikke stå til hinder for at innbyggerne i Sunndal skal ha en god livskvalitet. Sunndal kommune legger særlig vekt på at oppvekstvilkåra skal bidra til det.

Hovedmål for Sunndal kommune: (ikke i prioritert rekkefølge)

Almenforebyggende mål:

- Redusere bruken av rusmidler
- Påse at det ikke forekommer salg eller skjenking av alkohol til unge under 18 år.
- Redusere langing av alkohol til mindreårige
- Verne om de alkoholfrie sonene (sted, tid, aktivitet), og øke oppslutningen av alkoholfrie soner

3.3 Tiltak for å regulere tilgjengeligheten av alkohol

Lov om omsetning av alkoholholdig drikk av 2. juni 1989 nr 27 regulerer tilgjengeligheten av alkohol blant annet gjennom bevillingssystemet, ved fastsetting av vilkår for hvordan salg og skjenking skal skje, samt kontroll med at vilkårene blir overholdt.

I alkoholloven søkes en rekke kryssende hensyn ivaretatt. På den ene siden ønsker man å begrense de sosiale og helsemessige skadene alkohol medfører. Det er arbeidsplasser og inntekter knyttet til salg og skjenking av alkohol, samtidig som alkohol påfører samfunnet og enkeltmennesker betydelige lidelser. All omsetning av alkohol krever bevilling, dvs særskilt offentlig tillatelse. Overtredelse av alkoholloven eller dens forskrifter kan medføre inndragning av bevilling, og er også straffbare.

Alkoholloven gir kommunene utstrakt frihet til å bestemme sin egen alkoholpolitikk. Kommunen kan bl.a fastsette hvor mange salgs- og skjenkebevillinger den ønsker å ha, gi retningslinjer for hvilke typer arrangementer og aktiviteter som skal få bevilling. Den kommunale rusmiddelpolitikken er derfor viktig for å regulere omsetningen av alkohol og for å begrense de alkoholrelaterte problemene.

Sunndal kommunestyre har i sak 20/06 *Delegerings- og myndighetsreglement for Sunndal kommune* vedtatt disse behandlingsprosedyrene for behandling av saker etter alkoholloven: Disse er revidert i 2012.

Følgende saker skal behandles av oppvekst- og omsorgsutvalget med innstilling for og sluttbehandling i kommunestyret:

- Planverk knyttet til ruspolitikk, salg og skjenking
- salgs- og skjenketider
- fastsetting av gebyrer

Kommunestyret vedtar på den måten overordnede retningslinjer for saksbehandlingen for alkohol samt vedtar retningslinjer fortiden for salg og skjenking av alkohol

4. TILTAK

4.1 Allmennforebyggende tiltak i kommunen

Rusmiddelproblemer oppstår og utvikler seg på mange ulike arenaer og i ulike faser i livet. Skal kommunen lykkes med å redusere rusmiddelproblemene, må forebygging rette seg mot flere arenaer som befolkningen deltar på. Allmennforebyggende tiltak er de tiltak som er av allmennforebyggende karakter, dvs. tiltak som er rettet mot hele befolkningen eller hele grupper av befolkningen.

Følgende saker skal (slutt)behandles i oppvekst og omsorgsutvalget

- bevillinger (fornyset bevilling hvert 4. år)
- kontroll med salg og skjenking hjemlet i alkohollovens § 1-9 og foreskriftens § 10
- reaksjoner ved mindre alvorlige brudd på alkoholloven og inndragning av bevilling
- utvidelse av eksisterende bevilling

Søknader om bevilling for salg av alkohol i tillegg til søknader om bevilling for skjenking av alkohol vedtas i oppvekst- og omsorgsutvalget.

Alle kontrollrapporter fra skjenkekontrolløren, melding om ambulerende bevillinger og gitte bevillinger for en enkelt anledning legges også frem for oppvekst og omsorgsutvalget.

Følgende saker er delegert til plan-, miljø- og næringstjenesten

Alle andre saker etter alkoholloven og serveringsloven behandles administrativt ved plan-, miljø- og næringstjenesten og refereres for oppvekst- og omsorgsutvalget:

- ambulerende bevilling
- godkjenning av ny styrer / stedfortreder
- bevilling for en enkelt anledning
- utvidelse av skjenkelokale for en enkelt anledning
- beregning av bevillingsgebyr
- kunnskapsprøver etter alkoholloven

Etter delegeringsreglementet skal en sak legges fram for oppvekst- og omsorgsutvalget dersom lensmannen, skattemyndighetene og andre har vesentlige merknader til en sak.

4.2 Konkrete tiltak for å regulere tilgjengeligheten:

1. Det åpnes ikke opp for skjenkebevillinger til andre typer handels- og servicevirksomheter som f.eks bensinstasjoner, frisører, kiosker og lignende.
2. Det gis ikke skjenkebevillinger (faste eller ambulerende) til barnehager, skoler, bowlinghaller, idrettsanlegg o.l der barn og unge utgjør en viktig brukergruppe, når virksomheten er i vanlig bruk.
3. Ved arrangement med alkoholserving må man sørge for at ingen deltakere under 18 år får servert alkohol, enten ved å ha 18 års aldersgrense, eller ved å regulere det på annen måte.
4. Det settes som vilkår for skjenkebevillinger at skjenkestedet skal servere kaffe, te etc også på kvelds- og nattetid. Alle alkoholfrie drikker skal være synlige ved bardisk.
5. Ved salgsstedene skal alkoholfritt øl, oppbevares i kjøleskap sammen med alkoholholdig øl, som et alkoholfritt alternativ. Lettøl må også stå i kjøleskap.
6. 18 års aldersgrense for vakter ved skjenkesteder.
7. Vakter på bygdefester må være over 18 år. Det utarbeides en kommunal brosjyre som klargjør reglene for slike arrangement. Vaktene må være kjent med, og i stand til å håndheve reglene. Om nødvendig må de få opplæring/ kursing.
9. Ved store/uoversiktlige arrangement må fysiske eller praktiske tiltak settes i verk for å hindre skjenking til mindreårige.
10. Hensynet til trygghet, velferd og helse vil bli tillagt større vekt enn næringshensyn i bevillingssaker.
11. Skjenketiden i Sunndal avsluttes kl. 02.00, og skjenkestedet stenger kl. 02.30, alle dager.

4.3 Sunndal som spilleautomatfri kommune

Lett tilgang til spilleautomater (gevinstautomater) har i mange år gitt stadig flere spillere og mange har fått store problemer som spilleavhengige. Spilleautomater ble derfor forbudt fra 01.07.07. Både fagmiljøer og organisasjoner som organiserer spilleavhengige og deres pårørende har registrert en merkbar nedgang i problematikken etter at spilleautomatene forsvant. Imidlertid har Norsk Tipping fått monopol på drift av en ny type automater som angivelig skal være mindre belastende for spilleavhengige, og disse automatene er nå i ferd med å plasseres ut.

Ekspertene på spilleavhengighet er sterkt tvilende til at de nye spilleautomatene er uskyldige, og er enig om at kombinasjonen alkoholbruk og pengespill er spesielt uheldig fordi spill oftere overdrives under alkoholpåvirkning – og det gjerne inne i eller i nærheten av skjenkesteder automater plasseres.

Et vilkår for å få skjenkebevilling i Sunndal kommune, er at det ikke plasseres spilleautomater (gevinstautomater) i skjenkelokalene eller drives andre former for pengespill.

5. FORSLAG TIL TILTAK I SUNNDAL KOMMUNE

1: Søknader om salgs- eller skjenkeløyve kan ikke behandles før alle dokumenter i saken foreligger slik at bevilgende myndighet kan fatte et fullstendig vedtak.

2: Det gjennomføres kurs hvert annet år om lover, regler og retningslinjer for salgs- og skjenkeløyver for de som innehar eller søker slike løyver.

3: Oppfølging og kontroll av skjenkeløyver vektet slik at de skjenkestedene som har størst omsetning sjekkes oftere enn de med mindre salgsvolum.

4: Planverket for rusarbeid i Sunndal gjøres todelt:

- Del 1 er salgs- og skjenkepolitisk handlingsplan som skal omhandle regler og praksis når det gjelder salg og skjenking av lovlige rusmidler i Sunndal. Begrunnelsen for dette er at regler og retningslinjer for oppfølging av disse to områdene er styrt av nasjonale lover og forskrifter, samt lokal kommunal praksis.
- Del 2 er en ruspolitisk handlingsplan som utelukkende skal omhandle oppfølging og tiltak overfor rusmiljøer og rusavhengige i Sunndal samt nødvendige hjelpe- og oppfølgingstjenester. Dette oppfatter utvalget som en mer rendyrket politisk plan der de politiske myndigheter i Sunndal kan beslutte hvordan rusarbeidet i kommunen skal foregå. Videre vil denne planen spesielt ta for seg samhandlingen innenfor de kommunale tjenester på dette området, spesielt når det gjelder NAV og Psykisk Helse.